

عنوان درس

تفخیم و ترقیق ۲

ویژه نوجوان ۲ (دییرستان)

صالحین استان زنجان
www.SalehinZn.ir

فهرست

- ۳ تفخیم و ترقیق حرف راء
- ۳ موارد تفخیم و ترقیق حرف راء
- ۴ جمع بندی موارد تفخیم و ترقیق

تفخیم و ترقیق حرف (راء):

قاعده کلی در رابطه با حرف راء این است که: فتحه و ضمه عامل تفخیم و کسره عامل ترقیق این حرف است، در تفخیم حرف راء، نوک زبان به طرف بالا و در هنگام ترقیق نوک زبان به طرف پایین متمایل می‌گردد.

موارد تفخیم و ترقیق حرف (راء):

۱- راء متحرک (راء مفتوح و مضموم تفخیم می‌شود) مانند:

تَنْزِرٌ، قُدِرَ، رُزِقَ، مِرَارًا، غَفُورٌ، يَخِرُونَ، خِرَاصُونَ

راء مکسور ترقیق می‌شود مانند:

نُذِرٌ، ذِكْرٌ، رَزَقًا، سَرِيعٌ، بُرَزَتْ

۲- راء ساکن ماقبل متحرک (راء ساکن ماقبل مفتوح و مضموم تفخیم می‌شود) مانند:

فَاهِجْرٌ، مَرَعَى، أَرْسَلَ، بِالْعُرْوَةِ، يَطْهَرْنَ، أَخْرَتْنَا

راء ساکن ماقبل مکسور ترقیق می‌شود مانند:

قُدِرَ، فَاذِرٌ، مَرِيَّةٌ، أَحْصِرْتُمْ، بَشْرَهُمْ

تذکر: راء ساکنی که بعد از همزه وصل قرار می‌گیرد تفخیم می‌شود، اگر چه حرکت قبل از راء، کسره باشد مانند:

لِمَنْ ارْتَضَى، رَبِّ ارْجِعُونِي، إِنْ ارْتَبْتُمْ، أَمْ ارْتَابُوا

راء ساکنی که قبل از حروف استعلاء واقع شوند (در صورتی که در یک کلمه باشند) تفخیم می‌شود.

اگر چه حرکت قبل از راء، کسره باشد مانند:

قِرطَاسٍ، مِرْصَادًا، فِرْقَةٍ

۳- راء ساکن ما قبل ساکن ما قبل متحرک

راء ساکن ما قبل ساکن ما قبل مفتوح با مضموم تفخیم می شود (این حالت در هنگام وقف پیش می آید) مانند:

وَالْفَجْرِ (وَالْفَجْرِ)، وَالْعَصْرِ (وَالْعَصْرِ)، لَفِي خُسْرٍ (لَفِي خُسْرٍ)، شُكُورٍ (شُكُورٍ)، عُسْرٍ (عُسْرٍ)

تذکر: چنانچه ما قبل راء ساکن، یاء ساکن قرار گیرد، حرف راء ترقیق می شود، اگر چه ما قبل هر دو ساکن، مفتوح باشد. مانند: خَيْرٌ، سَيْرٌ، طَيْرٌ (در وقف).

و همچنین در کلمه ی «یسر» در سوره ی والفجر در هنگام وقف نیز، حرف راء ترقیق می شود چون این کلمه در اصل «یسری» بوده و حرف «باء» به جهت توازن آیات حذف گردیده و کسره ی حرف راء دلالت بر یاء محذوفه می کند.

راء ساکن ما قبل ساکن ما قبل مسکور ترقیق می شود (این حالت در هنگام وقف پیش می آید) به استثنای کلمه «مِصْرًا»، مانند:

سِحْرٍ (سِحْرٍ) - ذِكْرٍ (ذِكْرٍ) - خَيْرٍ (خَيْرٍ)

جمع بندی موارد تفخیم و ترقیق

به طور کلی الفبای زبان عربی با توجه به «تفخیم» و «ترقیق» به چهار دسته تقسیم می شوند:

- ۱- حروفی که همیشه تفخیم می شوند، (حروف استعلاء و اطباق)
- ۲- حروفی که همیشه ترقیق می شوند، (حروف استفال به جزء لام و راء)
- ۳- حروفی که گاهی تفخیم و گاهی ترقیق می شوند، (حرف راء و لام)
- ۴- حرفی که تابع حرف ما قبل خود می باشد، (الف مدی)

